

kwartaal

2

jaar

1985

**Kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst**

5

ministerie van binnenlandse zaken

INDEX KWARTAALOVERZICHT 2e KWARTAAL 1985

TOESPRAAK VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN
UITGESPROKEN t.g.v. de RECEPTIE i.v.m. de LUSTRUMVIERING van
de BVD op 29 mei 1985

TOESPRAAK H.BVD

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIG-
HEIDSDIENSTEN

- Spionage wereldwijd, tweede kwartaal 1985

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

- China en het debat over vrede en ontwapening
- De Sovjet-Unie en de Westerse vredesbewegingen
- Trotskisme - internationaal en nationaal
- Rechts-extremisme

III. ACTIVISME-TERRORISME

- Ontwikkelingen binnen het Nederlandse activisme
- Westeuropes terrorisme

**TOESPRAAK VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN UITGESPROKEN
t.g.v. de RECEPTIE i.v.m. de LUSTRUMVIERING van de B.V.D.
op 29 mei 1985**

Dames en Heren,

We herdenken vandaag een dag, veertig jaar geleden, en een feit dat toen plaatsvond, maar onopgemerkt bleef tussen de feiten van oorlog en vrede waar die dag vol van was.

De dag: 29 mei 1945. Het feit: de oprichting van een centrale veiligheidsdienst, een nieuw begin van het contra-inlichtingen- en veiligheidswerk in ons land na de oorlog.

We overdenken vandaag ook de voortzetting van dat werk, veertig jaar lang, onder zich voortdurend wijzigende omstandigheden, krachtens telkens bijgestelde opdrachten.

Veertig jaar is in deze snelle eeuw een lange tijd. De vaart in de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in die jaren is verbazend geweest. Het werk zoals het vandaag wordt gedaan door de Binnenlandse Veiligheidsdienst is bijna niet meer vergelijkbaar met dat werk zoals het begon.

Toch vieren we daarvan met recht het achtste lustrum.

Historie

Het begin van de Dienst ligt in de eerste chaotische weken na de bevrijding van het gehele land. Chaos heerste ook op inlichtingengebied. Field Security Sections van de geallieerde legers, inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de stoottroepen, van het Militair Gezag, het Londense Bureau Inlichtingen, groepen uit het verzet, werkten wel of niet samen bij de opsporing van collaborateurs, saboteurs en resten van Duitse inlichtingen-apparaten. Tussen al deze organisaties, waarvan sommige hun oorsprong hadden in de oorlogsjaren en hun nieuwe taken al hadden opgevat in het eerder bevrijde Zuiden en Oosten van het land, andere de "Kruistocht door Europa" hadden begeleid, was sprake ook van concurrentie en tegenstellingen, hetgeen om een oplossing vroeg. Daarnaast eisten de troepen waarborgen voor de veiligheid van de bevrijde gebieden wanneer hun security sections het werk zouden staken. Dus werd allerwege aangedrongen op overdracht aan een centrale instantie van alle werkzaamheden de in- en uitwendige veiligheid van het land betreffende, waar- toe op 29 mei werd besloten door de Chef Staf Militair Gezag, de Generaal KRULS.

De opdracht aan deze centrale dienst, het toen geheten Bureau Nationale Veiligheid, zoals deze enkele dagen later werd bekrachtigd door een Koninklijk Besluit, was uiteraard voor een deel van tijdelijke aard. In een jaar eindigde de taak reeds voor wat de opsporing van oorlogsvijandelijke personen betrof, met de

geleidelijke afloop waarvan de afbouw van de Dienst gelijke tred hield.

In het voorjaar van 1946 bleef daarvan nog een kern over, die bij KB omgedoopt werd tot Centrale Veiligheids Dienst, een dienst naar Brits model, met een taak die zich tot op de dag van vandaag in hoofdzaken niet zou wijzigen.

Het waren roerige jaren, deze eerste jaren van de Dienst.

Voortdurend in slecht weer, was hij een teken van tegenspraak, onderwerp van onderzoek, een twistappel in het parlement.

Pas met wederom een nieuw KB en na nog een naamswijziging in 1949 toen de Centrale Veiligheids Dienst werd herdoopt tot Binnenlandse Veiligheids Dienst, ontstond geleidelijkaan de rust die garandeerde dat naar behoren kon worden voortgewerkt.

Het bestaan van de Dienst, door regering en parlement als een noodzakelijk feit geaccepteerd, werd daarmee een constante factor in de beveiliging van onze staat en onze democratie tegen bedreigingen van buitenaf en van binnenuit - een schakel ook in een keten van maatregelen, toen genomen ter beveiliging van het NAVO-gebied.

Mijnheer de HAAN, medewerkers van de Dienst,

Uw Dienst, ontstaan in die tijd, door velen als hachelijk voor de vrede ervaren, heeft sindsdien een lange ontwikkeling doorgemaakt.

De werkers van het eerste uur, waarvan er velen uit de moedigste kringen van het verzet kwamen, anderen uit kringen van het leger, de politie, uit Nederlands Indie, hebben zich met zorg om wat in de wereld opnieuw niet goed dreigde te gaan, een vakbekwaamheid en deskundigheid eigen gemaakt, waarvoor geen opleiding bestond, en gewerkt met een onvolprezen inzet. Zij hebben de eerste noodzakelijke relaties gelegd met verwante diensten in een groot aantal landen en de samenwerking georganiseerd met de politie en de militaire diensten. Zij hebben hun werk met de grootst mogelijke geheimhouding omgeven, want de Dienst leidde een verborgen bestaan. Dat eiste persoonlijke offers en een strenge zelfdiscipline.

Ik wil hen met ere noemen.

In latere jaren is uw Dienst geleidelijk meer in het daglicht gekomen. Een vaste commissie van de Tweede Kamer is in de jaren zestig verslagen gaan publiceren van haar onderzoeken en besprekingen met de verantwoordelijke minister. Het Koninklijk Besluit van 1972 werd openbaar gemaakt. Was de Dienst soms zijn gang moeten gaan op juridisch slecht gemarkeerde wegen, nu werden verschillende regelingen getroffen die de Dienst en het publiek duidelijkheid verschafte, meer inzicht gaven in zijn taak. Ook debatten in de Kamer droegen daartoe bij. En interviews gegeven door hoofden van de Dienst!

Thans nadert ook de uitvoerige, schriftelijke discussie tussen regering en parlement over de ontwerp-wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten haar afronding, waarna dit wetsontwerp bij behandeling in het parlement zonder twijfel nog eens aanleiding zal geven tot debat, ook over de BVD.

Hoewel allerlei regelingen, beperkingen, aanwijzingen, het werk dat toch moet worden gedaan niet eenvoudiger maken, en medewerkers zich daardoor soms gehinderd kunnen voelen, heeft uw Dienst dit alles ervaren als een ontwikkeling ten goede.

De stijl van werken is in de loop der jaren zekerder geworden, nuchterder, zakelijker ook. Het aantreden van vele jongere medewerkers heeft met dit laatste eveneens te maken.

Het is dan ook een ontwikkeling ten goede, die ik zoeven heb geschetst. Dit is een open, democratische maatschappij. Daarin hoort geen vrees voor een geheime Dienst die onzichtbaar blijft, onbenaderbaar, onbespreekbaar is. Daarin past geen Dienst met een onduidelijk charter, met een onzuiver gevoel voor democratische normen.

Welnu, als uw minister stel ik vast, dat uw Dienst, met een taak die u gemakkelijk zou kunnen doen achterblijven bij maatschappelijke ontwikkelingen, voor die ontwikkelingen gevoelig is, zich zonder veel problemen aanpast, ook vooruit denkt, wetend dat het werk nog nader zal worden bepaald omdat de tijd dat eist.

Ik stel ook vast, dat uw Dienst die met de middelen en mogelijkheden waarover u beschikt, heimelijk regels zou kunnen overtreden en normen zou kunnen schenden, geleid wordt door een rigoreus normbesef.

Volgens sommigen zou u er niet moeten zijn. Zij hebben recht op die mening. Volgens anderen zou u er mogen zijn - dat valt regelmatig over u te horen en te lezen - als u geen amateurs was, op kritieke ogenblikken maar niet faalde, als u zich stoorde aan regels, als u vatbaar was voor controle, als u niet behept was met verouderde opvattingen.

U bent gewoon over uzelf te zwijgen. Als uw minister echter constateer ik vakbekwaamheid, weet ik van de dingen die u goed doet, weet ik ook dat u zich de wet laat stellen, zelf controle zoekt, bij de tijd bent.

U bent de veertig jaar van uw bestaan niet zonder butsen en schrammen doorgekomen. Ik zou aan u twijfelen als het anders was. U hoeft zich daarvoor niet te schamen. U mag er zijn.

Taken

De taak, die u gesteld is met het oog op de bescherming van de democratische rechtsorde, is een eervolle. Haar juist uit te voeren vereist inzicht in en tegelijk wijze afstandelijkheid van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen. Terughoudend in uw eigen opvattingen en met een juiste waardering van de verscheidenheid aan strevingen en uitingsvormen die onze samenleving toelaat, dient u opmerkzaam te zijn op tendenzen die nog maar in aanleg of in feite al bedreigend zijn voor de democratische waarden.

Bestaat daartoe dan noodzaak? Ik beantwoord die vraag bevestigend.

Democratie is een kwetsbaar goed. Haar essentie is gelijkberechtiging van allen, ongeacht tal of taal, onder haar beschutting. Dit noopt tot waakzaamheid tegen fanatisme, radikalisme, extremisme, omdat elke streving, daardoor gekenmerkt, bedreigend is voor rechten van anderen en daarmee voor de democratie zelf. En bovendien, fanatisme roept licht fanatisme op, radikalisme radikalisme, extremisme extremisme. Ongelukkige voorbeelden zijn er te over van dubbele spiralen van

zulke ismen die beter in het eerste begin hadden kunnen worden onderkend.

Uiteraard behoort de democratische samenleving zich zelf op zulke strevingen en tegenstrevingen te controleren. Volgens sommigen is zij daartoe heel wel ook zonder u in staat. Maar meer algemeen toch wordt de specifieke functie die uw Dienst vervult ter objectieve informatie van de overheid een noodzakelijk element geacht van ons democratisch systeem.

Een noodzakelijk kwaad? Dat is ooit gezegd en vaak herhaald en u blijft daar zelf gelijkmoedig onder. Maar het behoeft wel een positieve duiding. Wat gewild deel uitmaakt van de democratische rechtsstaat, is een goed ding, mag positief worden benoemd. Evenzeer als de politie en de NAVO noodzakelijk zijn om het kwaad te bestrijden en daarbij taken moeten verrichten waarvan we liever zien dat ze niet nodig waren, heb ik deze aanduiding van BVD opgevat als een duidelijke stem voor uw werk.

Uw tweede taak laat zich gemakkelijker definiëren en vindt gereader in brede kring acceptatie: uw contra-inlichtingen- of contraspionagetaak, ter bescherming van de staatsveiligheid. De noodzaak daarvan blijkt dag na dag.

Het is moeizaam werk, dat een intensieve inzet vereist en een grote mate van vakkundigheid, want ook uw tegenstanders beheersen hun vak en oefenen het uit met toewijding en overtuiging.

Zij komen daar openlijk voor uit en worden door hun overheden bij gelegenheid onverhuld geprezen. Bij een lustrumviering daar - opmerkelijk genoeg - worden aan de diensten als zodanig hoge onderscheidingen en erevaandels uitgereikt. Feestprogramma's en toespraken worden uitvoerig gepubliceerd. De "verkenner voor de vrede", (ik citeer) "de kameraden die onder moeilijke omstandigheden strijden aan het onzichtbare front", "de helden van de geheime strijd", deze "vurige patriotten en internationalisten, moedige strijders tegen de oorlog en de machinaties van de vijand", worden daarin royaal met hun successen gelukgewenst en aangemoedigd.

Met hen hebt u dus te doen, samen met de veiligheidsdiensten van het NAVO-bondgenootschap en andere diensten, want de bedreiging is internationaal en kan alleen in die mate effectief worden bestreden. Uw succes wordt niet gemeten aan een aantal repressieve maatregelen. Het ligt veeleer in de doeltreffendheid van uw preventieve arbeid en de voortdurende controle van wat gaande is.

Daarin ligt uw kracht, waarom u bij vriend en vijand wordt gerespecteerd.

Er is nog een onzichtbaar front, een dat meer een guerrillakarakter heeft en evenzeer internationaal optreden, internationale samenwerking vergt: het terrorisme, de plaag van de laatste twintig jaar.

Zijn partizanen worden gedreven door een verscheidenheid aan motieven. Hun handwerk is onveranderlijk laf, bloedig en brutaal. Hun slachtoffers zijn meestal onschuldig aan de zaak in het geding. Sommige landen worden meer bezocht dan andere. Wij zijn niet het slechtste af, al hebben wij ons deel ruimschoots gehad. De bestrijding van dit terrorisme is frustrerend werk. Uw deelname daaraan is uw derde taak.

Ondanks al hun inspanningen falen veiligheidsdiensten op dit terrein herhaaldelijk. Ook u hebt verschillende keren het hoofd

moeten buigen. Dat is geen schande. De regering is niettemin van oordeel dat de terreurbestrijding een van de belangrijkste opdrachten van vandaag is.

Bovendien hebben de diensten, heeft ook uw Dienst, anderzijds meer succes dan soms blijkt, meer dan men soms beseft. Niet altijd is uw inspanning vergeefs. Maar u kunt daar geen ophef over maken.

Uw vierde taak houdt in: bevordering van maatregelen ter beveiliging van die sectoren van de overheidsdienst en het bedrijfsleven, die van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven.

De noodzaak van beveiliging van wat in het belang van de staat geheim dient te blijven en van industriële installaties die essentieel zijn voor het functioneren van onze samenleving, volgt direct uit de bedreigingen waartegen uw Dienst opereert uit hoofde van uw andere taken.

Deze vierde taak vormt daarop een algemeen preventief complement. Waarmee tegelijk de innerlijke samenhang van de verschillende werkzaamheden van uw Dienst is gegeven.

Ook op dit terrein staat u voor nieuwe uitdagingen, verband houdend deels met puur technische ontwikkelingen, deels met ongenoegen in onderdelen van de samenleving. En aangezien u wat dit betreft slechts adviseert, beveiliging bevordert, maar daarbij ook de grenzen van de redelijkheid tracht te geven, hangt uw succes in sterke mate af van uw relationele bekwaamheden. Ik heb reden ook in dit opzicht vertrouwen in u te hebben.

Mijnheer de HAAN, medewerkers van de Dienst,

U hebt een taak die op een speciaal gebied een grote kennis van zaken vereist en inzicht in wat er in de wereld te koop is, een taak die slechts met grote zelfdiscipline, behoedzaamheid en tact kan worden uitgevoerd. In het algemeen slaagt u daarin. Op deze voor u heugelijke dag wil ik daarvoor mijn erkentelijkheid uitspreken.

Soms ontmoet u tegenslag. Soms roept u weerstanden op. Soms hebt u een schijn tegen zonder dat u zich kunt verweren. Zelfs uw minister kan dan vaak niets voor u doen omdat uitleg in het openbaar uw werk zou schaden. Laat u daardoor niet ontmoedigen.

U hebt een devies, ingebracht door het eerste hoofd van uw Dienst: "levende vissen zwemmen tegen de stroom in, de doolie drijven mee". Onder uw dienstembleem staat dat in drie woorden: "per undas adversas" - tegen de stroom in.

Ik wens u toe, ik draag u op, dat u in de komende jaren uw werk blijft doen met hetzelfde elan als in de afgelopen veertig jaar, dat u stroomopwaarts uw weg zoekt.

Dames en heren,

Het verheugt mij onder u velen te zien die ambtelijk bij het werk van de BVD betrokken zijn. Ik ben u erkentelijk voor uw komst. En ik dank u voor uw aandacht.

TOESPRAAK H.BVD

Mijnheer de Minister,

U hebt zoeven dingen gezegd die mijn medewerkers en ik ons graag blijven herinneren. U hebt publiekelijk positief geoordeeld over de Binnenlandse Veiligheids Dienst. Dat is niet in de mode. Maar uw ambtenaren, medewerkers van deze dienst hebben daar soms wel behoefte aan, hebben daar naar mijn mening recht op. Ik dank u daarvoor.

U hebt op een zeker moment aangehaald hoe in bepaalde landen geheime diensten bij speciale gelegenheden in bloemrijke toespraken worden geprezen en hoe over wat zij tegen ons ondernemen voor hun goede zaak in allerlei eufemismen de loftrumpet wordt gestoken. Regeringen in die landen generen zich daar niet voor. De medewerkers van die diensten wordt openlijk opgedragen zich in onvoorwaardelijke trouw aan een partij, aan DE partij volledig in te zetten voor de bevordering van een geforceerd ideaal. Zo'n monomanie is ons

vreemd. De medewerkers van mijn dienst doen hun plicht als ambtenaren van uw departement in deze democratisch geordende samenleving, dat is een pluriforme, polyvalente samenleving. Zij worden dan ook niet geselecteerd, getest en getoetst aan bekrompen, eenzijdige maatstaven.

Het zouden slechte BVD-ers zijn die zouden menen dat democratie maar voor een uitleg vatbaar is (en we weten wel welke uitleg soms aan hen wordt toegeschreven). Het zouden slechte BVD-ers zijn die geen oog zouden hebben voor de veelheid van vormen en waarden in onze samenleving; het zouden slechte democraten zijn. Het lijkt mij goed om bij deze unieke gelegenheid iets te zeggen over de praktische consequenties van deze situatie voor het dagelijkse werk van de Dienst. Ik doe dit niet alleen omdat zoveel medewerkers en relaties van de dienst aanwezig zijn, maar tegelijk een aantal politici en ex-politici, met wier belangstelling voor onze lustrumviering ook ik bijzonder verguld ben.

Mijn voorganger heeft eens gezegd: "We kunnen kiezen tussen dom en slecht". Hij bedoelde daarmee dat het oordeel over de Dienst zich vaak afspeelt tussen deze twee negatieve uitersten. Hoe komt dat? Omdat de Dienst in haar 40-jarig bestaan er nog steeds niet in is geslaagd een aanvaardbaar niveau van professionaliteit te bereiken? De Minister zei echter dat we bij vriend en vijand worden gerespecteerd. Zou het werkelijk mogelijk zijn dat de BVD op klompen, na 40 jaar ervaring, nog altijd amateuristisch te werk gaat? Dat we activiteiten ontplooiën, of liever praktijken, die niet mogen en niet kunnen? Neen, de hoofdoorzaak van het gesignaleerde verschijnsel is gelegen in het feit dat in een democratie de marges voor de overheid - en dus ook voor de BVD - smal zijn.

Als ik daarvan voorbeelden geef is dat niet omdat ik vind dat voor de BVD de wet zou moeten worden verzet (hoewel ik op een enkel punt voor een nadere wet ben) maar om plastisch duidelijk te maken wat het feitelijk betekent dat de dienst zo moet werken zoals ze moet werken.

Vaak wordt ons gevraagd iets te laten, zelden worden we in het openbaar aangemoedigd iets te doen. Vaak is het recht-toe, recht-aan verwerven van inlichtingen in strijd met wettelijke bepalingen of bestaande politieke opvattingen. Een dergelijke activiteit kan immers een inbreuk op een grondrecht of op de persoonlijke levenssfeer zijn. Zo een inbreuk is slecht.

We zijn dan gedwongen om omwegen te bewandelen, zoals het verzamelen van massagegevens in de hoop de speld in de hooiberg te vinden. Omwegen derhalve die op het eerste gezicht niet uitblinken door intelligentie. Dom dus. En dan brengt het verzamelen van massagegevens ons vaak weer in strijd met de bepaling van het K.B., dat inlichtingen alleen mogen worden ingewonnen als er sprake is van een ernstig vermoeden. Alweer slecht dus.

De BVD is 40 jaar. Dat is meer dan volwassen. Dat is het jaar van de rijpheid, ook geestelijk.

Het opereren in de smalle marge tussen dom en slecht is voor de BVD dan ook evenzeer een gegeven als de democratie die zij dient te verdedigen. Dit noopt wel tot een sterk ontwikkeld gevoel voor wat wel en wat niet kan, tot een fijnmazig politiek invoelingsvermogen, tot een scherp intellect, op alle niveaus van de Dienst. En het is dan al te gemakkelijk om, als er een fout wordt gemaakt, van de daken te roepen: "de BVD blundert weer".

Dit werk is onmogelijk zonder samenwerking. Ik spreek in dit gezelschap uitsluitend over nationale samenwerking met in stanties, waarvan velen hier vertegenwoordigd zijn. De ministeries van Algemene Zaken, Justitie, Buitenlandse Zaken, Defensie en Verkeer en Waterstaat. En niet te vergeten het moederdepartement, zoals Binnenlandse Zaken aan de Kennedylaan

wordt genoemd. Het O.M., de politie, de PTT, de nationale Zusterdiensten en al die bedrijven die, om het eens met het KB te zeggen, vitaal zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven.

Ook die samenwerking kent weer smalle marges; wel samenwerking met de politie, maar geen gebruikmaking van de executieve bevoegdheden van de politie.

Niet in de minste plaats noem ik de samenwerking met of liever de medewerking van het publiek. In talloze gevallen wordt die medewerking moeiteloos en discreet verkregen.

Het gaat misschien net iets te ver om de hier aanwezige vertegenwoordigers van het publiek, van het volk, voor die medewerking te danken, gezien het feit dat hun aanwezigheid hier in de eerste plaats te maken heeft met hun controlerende functie.

Toch wil ik graag allen, mijnheer de Minister, die deze receptie met hun aanwezigheid vereren, danken voor het feit dat zij de Binnenlandse Veiligheidsdienst in staat stellen of gesteld hebben zijn werk 40 jaar na de bevrijding nog steeds de toets der redelijke kritiek te laten doorstaan. Tegen deze achtergrond is het werk bij de Dienst niet een marginale keuze tussen dom en slecht, maar een principiele, tussen krom en recht.

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

SPIONAGE WERELDWIJD, TWEEDE KWARTAAL 1985

1. Op 15 april 1985 werd door het bureau van de federale procureur in Karlsruhe bekend gemaakt, dat een medewerker van de te Keulen gevestigde Sovjet-handelsdelegatie was gearresteerd. Hij was op 13 april op heterdaad betrapt tijdens een ontmoeting met een Westduitser, van wie hij "bedrijfsgeheimen" wilde kopen. Het betrof hier Y.M. S. , vertegenwoordiger van een staats-handelsorganisatie, die volgens het blad "Die Welt" geen diplomatieke onschendbaarheid genoot.
2. Op 18 april 1985 werden uit Engeland uitgewezen: O.A. L. , adjunct marine-attache van de USSR in Londen en V.A. G. , medewerker van Aeroflot in Londen. De uitwijzing geschiedde wegens "activiteiten niet overeenkomende met hun status", de formulering waarmee wordt bedoeld dat betrokkenen zich feitelijk bezig hielden met inlichtingenactiviteiten. In de Duitstalige editie van het Sovjet-blad Novoye Vremya leverden de Sovjets onder het hoofd "Provokatorisch" enig commentaar op de Britse stap en legden zij de verantwoordelijkheid daarvoor deels bij Washington.
Op 22 april retalieerden de Sovjets met de uitwijzing uit Moskou van John M. , marine-attache, Martin N. L. , adjunct marine-attache en Elizabeth C. R. , 2e secretaris. Onmiddellijk daarna werd in Londen bekend gemaakt dat nog drie Sovjets het land dienden te verlaten t.w.:
V.V. Z. , adjunct marine-attache;
V.Y. C. , adjunct militair attache en
O.Y. B. , 3e secretaris wetenschap en techniek.
Uit de functies blijkt dat met name de militaire inlichtingen dienst, het GRU, de slagen heeft moeten incasseren. Tot dusver hebben de Sovjets niet opnieuw geretaliëerd met uitwijzingen.
3. In verband met de onbevredigende verklaring van Moskou over het neerschieten door een Sovjet soldaat van de Amerikaanse majoor Arthur N. in Oost-Duitsland op 24 maart, besloot de regering van de Verenigde Staten op 26 april 1985 over te gaan tot uitwijzing van Stanislav G. , militair attache in Washington. Eerst op 13 juni retaliëerde Moskou met de arrestatie en uitwijzing van Paul S. , 2e secretaris bij de Amerikaanse ambassade in Moskou.
4. In de eerste helft van de maand juni werd uit publicaties duidelijk dat in de Verenigde Staten een spionagezaak aan het licht was gekomen van een omvang zoals die in lange tijd niet is voorgekomen.
In november 1984 besloot Barbara W. , de gescheiden vrouw van de gepensioneerde marine-officier John A. W. , aan het FBI te vertellen dat haar gewezen echtgenoot reeds jaren een inlichtingen-agent is van de Sovjets.
Op 19 mei 1985 volgde het FBI John W. naar een plaats ongeveer 20 km. buiten Washington. Daar deponeerde hij een tas met "afval" bij een boom. In de omgeving signaleerden de volgers de Sovjet-diplomaat Aleksey Gavilovich T. . Deze rook

vermoedelijk onraad want hij deed geen pogingen de tas te bemachtigen.

In de tas met "afval" bleken zich 120 uiterst geheime marinedocumenten te bevinden, alsmede een aantal brieven, met behulp waarvan het FBI de helpers van John W. kon traceren en arresteren. Hij bleek zijn helpers in de eerste plaats in de familiekring geworven te hebben. Gearresteerd werden zijn zoon Michael, dienstdoende op het Amerikaanse vliegdekschip "Nimitz";

John W. 's broer Arthur, evenals hijzelf een gepensioneerd marine-officier, en voorts een relatie van John W., genaamd Jeery Alfred WH i, eveneens een gepensioneerd marine-officier. Al deze mensen waren werkzaam geweest en wat Michael betreft nog werkzaam bij de marine--verbindingsdienst, hetzij op schepen of op bases aan de wal.

Allen waren deskundig op het terrein van de elektronische communicatie en droegen kennis van de bij de marine in gebruik zijnde codes, zowel voor de Atlantische onderwater- als voor de oppervlaktevloot en via WH vermoedelijk ook voor de Pacificvloot. Later bleek dat John W. bovendien had getracht een van zijn dochters, die bij de verbindingsdienst van het leger werkte, bij de zaak te betrekken, doch zonder resultaat. TI werd einde mei naar Moskou teruggeroepen.

5. Vlak voor het bekend worden van de affaire W. werd in de Verenigde Staten Thomas C., als ingenieur werkzaam geweest bij Northrop, tot 99 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het uit eigen beweging te koop aanbieden van luchtvaarttechnologie aan de Sovjets. Hij had zich telefonisch tot de Sovjet-ambassade gewend. Hij leverde zijn gegevens daarna aan medewerkers van het FBI, die zich voordeden als leden van de Sovjet-ambassade.
6. Een indicatie van de omvang van het Sovjet-inlichtingenwerk in het Westen geven recente publicaties in Frankrijk. Volgens daarin geopenbaarde, originele documenten van het VPK* kreeg in 1980 alleen al het Sovjet Ministerie van Vliegtuig-industrie via KGB en GRU 3896 documenten en 156 monsters toegespeeld, waarvan 3543 documenten en 140 monsters bruikbaar waren. De voornaamste onvrijwillige leveranciers waren USA 61,5 %, West-Duitsland 10,5 %, Frankrijk 8 %, Engeland 7,5 % en Japan 3,5 %.
7. In Noorwegen vond het proces tegen de voormalige top-ambtenaar Arne TI plaats. Hij is op donderdag 20 juni in Oslo wegens spionage voor de Russen tot 20 jaar veroordeeld.

*Het VPK is een Militair-Industriële Commissie, waarin ministeries samenwerken welke zich bezighouden met militaire technologie. De wensen van deze ministeries worden door het VPK doorgespeeld naar KGB en GRU, die voor acquisitie in het buitenland zorgdragen.

8. In Londen wordt een proces gevoerd tegen een aantal Britse militairen, die ervan worden beschuldigd vertrouwelijke gegevens te hebben doorgespeeld aan een Sovjet-Russische inlichtingendienst. Zij zouden die activiteit ontplooid hebben tijdens hun stationering op Britse bases in Cyprus.
9. Een derde proces waarbij beschuldigingen in de richting van de Sovjets worden gelanceerd vindt plaats te Rome tegen de Turk A . Bewezen moet worden of, en zo ja in hoeverre het KGB bij de aanslag op de Paus een rol speelde. De Sovjet-Unie blijkt zich in publicaties veel inspanning te getroosten om Bulgarije en daarmee zichzelf van alle blaam vrij te spreken.
10. In maart 1985 werd in Bremen een Pool gearresteerd, die sedert 1978 onder valse Westduitse identiteit in West-Duitsland verbleef. De man was werkzaam op het bureau voor immigratie- en asielzaken. Hij bekende officier van de Poolse inlichtingendienst te zijn.
11. Op 18 juni 1985 werd de Bulgaarse consul J door Zwitserland tot persona non grata verklaard op grond van spionage-activiteiten.

Via de voorzitter van de Bulgaarse culturele vereniging in Zwitserland had de consul persoonlijke gegevens verzameld betreffende leden van deze vereniging, onder wie zich ook Bulgaarse vluchtelingen bevinden.

Gebleken is overigens dat ook de Bulgaarse vereniging in Nederland "Paisi Nilendarski" de belangstelling van de Bulgaarse autoriteiten geniet. Met name Consul S bemoeit zich nadrukkelijk met deze vereniging.

=====

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

CHINA EN HET DEBAT OVER VREDE EN ONTWAPENING

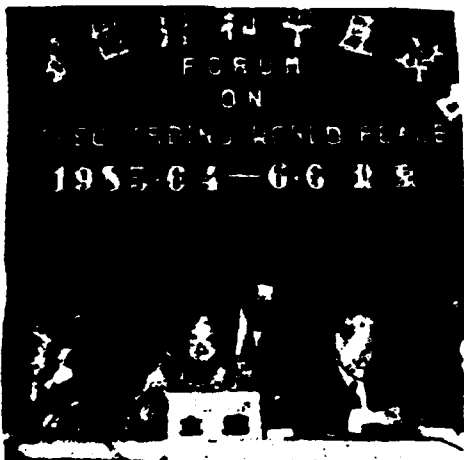
Met de organisatie van een internationale vredesconferentie heeft de Chinese Volksrepubliek blijk gegeven een actieve en sterker geprofileerde rol te willen gaan spelen binnen de internationale vredesbeweging. De Chinezen mochten zich verheugen in de aanwezigheid van ook enkele Nederlanders onder de conferentiegangers en zijn overigens voornemens zelf hun opwachting te maken op een Europese vredesconventie in Amsterdam.

De grote mate van openheid die China's binnen- en buitenlands optreden de laatste tijd zo kenmerkt, hangt ten nauwste samen met het nu al enkele jaren rigoreus doorgevoerde moderniseringsbeleid van het regime in Peking. Voor het bereiken van haar doelstelling: een snelle en geconcentreerde ontwikkeling van de Chinese Volksrepubliek, is die modernisering vanzelfsprekend gebaat bij een zo hoog mogelijke graad van stabiliteit binnen de eigen grenzen en daarbuiten. Niet voor niets plegen 's lands leiders dan ook regelmatig op te merken dat "wereldvrede en ontwikkeling onlosmakelijk met elkaar verbonden" zijn. Vanuit die gedachtengang is heel goed verklaarbaar waarom China zich gedurende de afgelopen paar jaren nadrukkelijker is gaan mengen in discussies over vrede en ontwapening en uiteindelijk zelf contact heeft gezocht en gevonden met de vredesbeweging elders in de wereld. Pekings buitenlandse politiek is inmiddels geevolueerd tot een opstelling waarbij met beide supermogendheden, de Sovjet Unie en de Verenigde Staten, tot op zekere hoogte economisch en wetenschappelijk kan worden samengewerkt, maar waarbij in militair-strategische zin tot alle twee een even grote afstand dient te worden bewaard. Het is dit standpunt van "equidistantie", van onder meer een gelijke veroordeling van de wapening zowel aan de kant van Moskou als van Washington, dat China met vele vredesorganisaties gemeen heeft. Bovendien past het vredesactivisme uitstekend in het wereldomspannende kamp dat zich - in Peking's optiek - onder Chinese leiding tegen de hegemonie van de supermogendheden afzet. Tegen deze achtergrond bezien is het eigenlijk alleen maar opvallend dat de Volksrepubliek nog zo lang heeft gewacht om zich op het vredesplatform te profileren. Naar eigen zeggen beschikte China al wel over de nodige contacten met vooral Westeuropese vredesbewegingen, maar zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht had men een grote achterstand op het Oostblok, met name op de Sovjet Unie. Welnu, met de organisatie in Peking van een internationaal vredesforum (van 4 tot en met 6 juni j.l.) hebben de Chinezen in die voor hun onbevredigende situatie een belangrijke verbetering aangebracht.

Het Pekingse vredesforum, waaraan overigens pas kort voor de aanvang in de pers voor het eerst ruchtbaarheid werd gegeven, stond onder auspiciën van het Chinese Genootschap voor Internationaal Begrip. Dit vier jaar geleden opgerichte genootschap fungeert als een public relations-apparaat, dat door zijn schijnbaar pluriforme samenstelling eventuele anti-communistische

vooroordelen tegen de Volksrepubliek op voorhand tracht weg te nemen. In werkelijkheid heeft de Chinese Communistische Partij - via haar Afdeling Buitenlandse Betrekkingen - van meet af aan binnen dit orgaan de touwtjes in handen gehad. In hun verlangen om zich zo volledig mogelijk te kunnen presenteren als geestverwanten van de buitenlandse genodigden maakten de gastheren aan de vooravond van de bijeenkomst zelfs de oprichting bekend van een Chinees Volksgenootschap voor Vrede en Ontwapening. De leiding van deze nieuwe officiële Chinese vredesbeweging bestaat, naast representanten van de CCP/CC Afdeling Buitenlandse Betrekkingen, uit vertegenwoordigers van diverse door het regime gecontroleerde politieke, religieuze en massaorganisaties.

In totaal zo'n 50 organisaties uit 23 landen* gaven in de Chinese hoofdstad acte de presence. Oosteuropese vredesorganisaties waren evenwel niet uitgenodigd, hoogstwaarschijnlijk omdat ze zich onverkort opstellen achter de door China zo verguisde "hegemonistische" Sovjetpolitiek. De lijst van deelnemers weerspiegelde duidelijk de geslaagde opzet om de vredesbewegingen in het Westen en die van de Derde Wereld nauwer met elkaar in contact te brengen. De gezamenlijke stellingname van dat blok tegen "het hegemonisme en de bewapening van Moskou en Washington" was dan ook stellig het vooropgezette doel van China, dat zichzelf immers opwerpt als voorhoede in de strijd tegen de beide supermogendheden. In verband hiermee kwam het Peking ook goed van pas dat sprekers ter conferentie zelf de internationale vredesbeweging plaatsten in het kader van de beweging der nietgebonden landen en in dat van een eerlijker Noord-Zuid verdeling. Van beide toont de Volksrepubliek zich al jaren een groot voorvechter.

China's eigen vredespolitiek pleit voor behoud van de wereldvrede als voorwaarde voor economische ontwikkeling en voorts voor staking van vooral de nucleaire wapenwedloop, maar dan niet te beginnen bij zichzelf maar met name bij de beide supermachten. Dit getuigt van het huidige pragmatisme in Pekings buitenlandse politiek, temeer als het wordt afgezet tegen de jarenlange Chinese bezweringen over het "onvermijdelijk toekomstperspectief" van een finale confrontatie op wereldschaal waarmee in

het bijzonder de Sovjetideologen werden bestreden. Al bij de opening van de conferentie moesten de Chinese gastheren dan ook erkennen dat de Volksrepubliek "in de loop van de afgelopen drie jaar radikaal van positie is veranderd en thans de mogelijkheid

*Voor zover uit publicaties kon worden opgemaakt, waren er deelnemers uit: Algerije, Argentie, Australie, Bangladesh, België, de Bondsrepubliek, Brazilië, Frankrijk, Groot Brittannië, India, Italië, Japan, Nederland, Nieuw Zeeland, "Scandinavie", Tanzania en de Verenigde Staten.

en noodzaak van handhaving van de wereldvrede erkent", zonder dat overigens ideologisch te onderbouwen.

Een zelfde zakelijkheid klinkt door in de Chinese pleidooien voor een sterk en onafhankelijk (West) Europa, zoals die ook in diverse publicaties rond het forum ruimschoots uit de verf zijn gekomen. Daarentegen verzweeg althans de Chinese pers de onomwonden kritiek van sommige deelnemers op de opbouw van een kernmacht in de Volksrepubliek zelf en op Pekings militaire politiek in het algemeen.

Uit internationale persberichten bleek echter dat verschillende conferentiegangers openlijk hun veroordeling hebben uitgesproken over China's niet aflatende kernwapenproeven en zich warme pleitbezorgers toonden van een kernwapenvrije Pacific. Ook het voortduren van militaire schermutselingen aan de grens met Vietnam kwam als een verwijt aan het gastland aan de orde. Een van de Nederlandse vertegenwoordigers, het voormalig CPN-kamerlid Marcus BAKKER, behoorde tot degenen die zich uitspraken tegen de eventuele vorming van een zelfstandige Westeuropese kernmacht, zoals de Chinezen die steeds weer aanbevelen. In dit verband spraken zij zich rond de conferentie impliciet uit voor de Franse "Eureka"-plannen, terwijl zij zich zeer uitdrukkelijk keerden tegen het Amerikaanse idee van een "Strategic Defense Initiative" ("Star Wars").

De andere Nederlandse vertegenwoordiger op het Pekingse vredesforum, IKV-secretaris Mient Jan FABER, trachtte volgens de pers in zijn toespraak de discussie terug te brengen tot zulke fundamentele zaken als de onomkeerbaarheid van de opbouw van een nucleaire vergeldingsmacht, met name ook voor een land als China.

Wie had gedacht dat de Chinese woordvoerders serieus op dergelijke verwijten zouden ingaan, kwam bedrogen uit. De teneur van hun reacties was dat Pekings kernwapenarsenaal als relatief onbetekenend en slechts van defensieve aard diende te worden beschouwd, dat de Volksrepubliek toch bezig was haar defensie-inspanningen in te krimpen en dat "de wedijver tussen Moskou en Washington om de wereldhegemonie het meest dringend aangepakt" moest worden.

Het ontwijkende gedrag van zijn gastheren was voor FABER aanleiding om na afloop van de driedaagse bijeenkomst enigszins geïrriteerd op te merken dat "de Chinezen nauwelijks aan de discussie hadden deelgenomen (.....) wel een enorme rij van sprekers hadden aangehoord, maar nergens op waren ingegaan en zelf eigenlijk niet hadden gesproken".

De kritische openhartigheid van de buitenlandse vredesactivisten zullen de organisatoren ongetwijfeld hebben opgevat als een prijs die voor het bijeenbrengen van dit internationale gezelschap moest worden betaald. In ruil daarvoor heeft de Volksrepubliek zich echter heel bekwaam een plaats binnen de internationale vredesbeweging verworven en zich in dat milieu wellicht een geloofwaardiger uitgangspunt verschafte dan het Oostblok. Daarnaast bood het forum de Chinezen ook nieuwe kansen om hun con-

tacten met andere vredesbewegingen verder te versterken, bijvoorbeeld in de vorm van uitnodigingen voor vergelijkbare ontmoetingen elders. Zo zullen zij in augustus voor de eerste keer een afvaardiging sturen naar het jaarlijkse anti-nucleaire vredesfestival in het Japanse Hiroshima. Maar eerder al zullen zij vertegenwoordigd zijn op de "European Nuclear Disarmament Convention" die van 3 tot 6 juli in Amsterdam plaatsvindt.

DE SOVJET-UNIE EN DE WESTERSE VREDESBEWEGINGEN

Het streven naar een oplossing van de actuele problematiek rond de bewapeningswedloop wordt ernstig bemoeilijkt door een vrijwel onoverbrugbare kloof tussen de in Oost en West levende ideeën omtrent de oorzaken van deze wedloop. De door een deel van de Westeuropese vredesbeweging herhaaldelijk geentameerde dialoog blijkt steeds weer af te stuiten op de onbuigzaamheid van het Oosteuropese standpunt die voortvloeit uit een dogmatische toepassing van de communistische leer. Het lijkt daarom nuttig nader in te gaan op de Oosteuropese opvattingen rond de vredesproblematiek en na te gaan hoe deze in de praktijk van vandaag worden vertaald.

De Sovjettheorie

Een verhelderend beeld van de Oosteuropese vredesopvatting geeft een eind 1984 gepubliceerd artikel in het Sovjettijdschrift voor internationale zaken "Novoye Vremya" (Nieuwe Tijden). In dit artikel, getiteld "67 Treden naar de Vrede", geeft Vadim Z. , eerste plaatsvervangend hoofd van de Afdeling Buitenland van het Centraal Comité van de Communistische partij van de Sovjet-Unie, een uiteenzetting van de "vredespolitiek" die zijn land vanaf het begin heeft gevoerd.

In het artikel stelt Z. , dat deze politiek zijn oorsprong vindt in een uit 1918 daterend decreet over de vrede, dat de koers uitzette voor de internationale activiteiten van het socialisme: namelijk de strijd voor een rechtvaardige, democratische vrede. De belangrijkste woordvoerder voor de vrede, die steeds weer nieuwe ideeën verkondigt, heet steeds het socialisme te zijn, vooral zoals dat gestalte aanneemt in het socialistisch moederland, de Sovjet-Unie. LENIN stelde, aldus Z. , dat "onze socialistische Sovjetrepubliek overeind zal staan als onwrikbare fakkel van het Internationale Socialisme en als voorbeeld voor de krachtdadige massa's. In de kapitalistische ordening zien wij: strijd, oorlog, bloedvergieten, miljoenen mensenoffers, uitbuiting door het kapitaal; in ons socialisme: een werkelijke politiek van vrede. Het vredesvraagstuk is het meest actuele, het belangrijkste vraagstuk".

Dit leninistische decreet is volgens Z. ook thans nog een onwrikbare wet en fundament voor de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie. Dat blijkt naar zijn mening uit tal van Sovjetvoorstellen, bijvoorbeeld inzake:

- 1 een gedragscode tussen de kernmachten, gericht op uitbanning van de nucleaire wapenwedloop;
- 2 een verbod op en vernietiging van chemische wapens;
- 3 voorkoming van militarisering van de ruimte;
- 4 een niet-aanvalsverdrag en vreedzame betrekkingen tussen Warschau Pact en NATO;
- 5 een verbod op het staatsterrorisme, dat gericht is op het ingrijpen in de binnenlandse aangelegenheden van andere staten.

Al deze voorstellen worden naar het oordeel van Z. door het Westen, in het bijzonder door de Verenigde Staten van Amerika, geminacht en tegengewerkt. Hij constateert dat er in het Westen naast de vredeskrachten, die zich reeds achter de socialistische vredespolitiek hebben geschaard, sprake is van burgerlijke krachten,

partijen en organisaties die evenzeer en oprecht ijveren voor vrede. Deze krachten zijn echter niet voor het Sovjet-socialisme en ondersteunen allerminst het socialistische concept voor een rechtvaardige, democratische orde. Maar zij zijn zich bewust van het gevaar van een oorlog en van de pogingen om met geweld het hoofdprobleem van onze tijd - de wedloop tussen de beide wereldsystemen - tot een oplossing te brengen. Zij verklaart dat het socialisme bereid is om met deze "anti-oorlogskrachten" samen te werken met wederzijdse erkenning van de verschillen in ideologische en maatschappelijke doelstellingen.

Een dergelijke samenwerking wordt volgens Z. pas mogelijk als binnen die niet-socialistische anti-oorlogsbeweging afgerekend wordt met krachten, die eigenlijk gericht zijn op oorlog en bewapeningswedloop en dus beducht zijn voor de vrede. Deze krachten zijn te herkennen aan hun stelling dat er belangrijkere zaken zijn dan vrede, zoals bijvoorbeeld de geestelijke waarden en ordening van hun eigen kapitalistische samenleving. Dat impliceert hun bereidheid om voor de handhaving van deze waarden zonodig geweld en militaire middelen in te zetten. Het komt er dus op neer dat men van Sovjetzijde slechts met Westeuropese vredesbewegingen wil samenwerken, voorzover die zich niet bemoeien met de mensenrechten en maatschappij-inrichting in Oost-Europa.

De Sovjetpraktijk

Hoe de Sovjetopvattingen praktisch worden toegepast werd nog eens geïllustreerd tijdens de voorbereidingen van de in juli a.s. in Amsterdam te houden vierde European Nuclear Disarmament Convention (ENDC). De organisatoren waren van plan ter conventie in een Oost-West werkgroep vraagstukken van vrede, veiligheid en mensenrechten aan de orde te stellen. Presentaties van deelproblemen zouden door een West- en een Oosteuropese organisatie gezamenlijk moeten geschieden.

Tijdens een ontmoeting van het voorbereidingscomite van de Oost-West werkgroep met vertegenwoordigers van de Oost-europese vredesraden in maart j.l. te Brussel bleken deze plannen voor de Oost-europeanen volstrekt onaanvaardbaar. Zowel de Rus L. als de Tsjech K. en de Hongaar H. deden het voorkomen geen officiële uitnodiging voor de ENDC te hebben ontvangen, nooit officiële voorstukken te hebben gelezen en geen vruchtbare dialoog mogelijk te achten zonder een eigen daadwerkelijke participatie in de voorbereidingsactiviteiten van heel de conferentie. Hij herinnerde aan de gebeurte-

nissen tijdens de vorige ENDC te Perugia, waar grote meningsverschillen en ruzies over de mensenrechtenproblematiek overheersten en sprak de verwachting uit dat in Amsterdam hetzelfde zou gebeuren.

De Oosteuropeanen waren voorts verontwaardigd over de uitnodigingen, die het voorbereidingscomite naar "andere organisaties en individuen" (lees: dissidenten) in Oost-Europa had gestuurd, met de bedoeling deze op voet van gelijkwaardigheid in de werkgroepen en projecten te laten deelnemen. Volgens L. vertegenwoordigen deze "elementen" slechts zichzelf en werken ze bij het streven naar een constructieve dialoog contra-productief. Hij verklaarde dat voor een werkelijk serieuze dialoog het Sovjet Vredescomite de enige partner kan zijn voor wat zijn land betreft. Hij meende ook dat sommige leden van de Oost-West werkgroep zijn organisatie wilden weren en liever illusiepolitiek wilden bedrijven. Expliciet maakt hij duidelijk, dat de Oost-europese vredesraden dan ook niet op de ENDC te Amsterdam zouden zijn vertegenwoordigd. Dit werd nog eens bevestigd tijdens een bezoek, dat vertegenwoordigers van het Sovjet Vredescomite begin juni aan Nederland brachten en na afloop waarvan L. mededeelde zijn bestuur te zullen adviseren geen delegatie naar de conventie af te vaardigen. "De ENDC", zo zei hij, "leidt alleen maar tot een zinloze polemiek en tot herleving van de koude oorlog. Men kan van ons niet verlangen, dat wij prominente vertegenwoordigers van het Sovjet Vredescomite het slachtoffer laten worden van een smerige truc".

Pogingen vanuit het voorbereidingscomite om in het bijzonder de Hongaarse Vredesraad, die zich in het verleden soms wat soepeler toonde dan de Sovjetrussische, over te halen toch deel te nemen, liepen op niets uit. In januari nog reageerde de Hongaarse vredesraad-voorzitter B. op een in nogal vage termen gestelde ENDC-uitnodiging met het verzoek om opheldering omtrent officiële uitnodiging, status van gedelegeerden, daadwerkelijke invloed op de procedures, contacten met "andere Hongaren" e.d. Hoe het voorbereidingscomite op die vragen heeft gereageerd is niet bekend, maar het staat thans vast dat een officiële Hongaarse delegatie in Amsterdam zal ontbreken. Overigens is het niet onmogelijk dat enkele individuele, niet-officiële Oost-europese conferentiegangers hun opwachting komen maken.

Conclusie

Uit bovenstaande kan worden geconcludeerd, dat de Sovjet-Unie niet is geïnteresseerd in samenwerking met de westerse vredesbeweging, zolang deze haar huidige standpunten blijft innemen. Met de Sovjets valt zelfs niet te praten over de vanuit het Westen noodzakelijk geachte koppeling van de strijd voor kernwapenvermindering met de mensenrechtenproblematiek. Voor de Sovjet-Unie biedt iedere dialoog over vrede blijkbaar weinig perspectief zolang zijzelf daarbij niet de gelegenheid krijgt als stuwende kracht op te treden. De toch nog botte weigering van de Oost-Europeanen deel te nemen aan de conventie was voor de Nederlandse organisatoren een onaangename verrassing. Intensieve discussies tussen vertegenwoordigers uit Oost en West hadden immers een belangrijke ondersteuning kunnen betekenen van het verzet in Nederland tegen de plaatsing van kruisvluchtwapens. De Oost-Europeanen, met de Sovjets voorop, hebben nu gedemonstreerd dit verzet toch eigenlijk maar van ondergeschikte betekenis te vinden.

TROTSKISME - INTERNATIONAAL EN NATIONAAL

Het in begin 1985 gehouden Twaalfde Wereldcongres van de Vierde Internationale en de ook in die tijd gehouden congressen van de Nederlandse trotskistische jongerenorganisatie REBEL en de Socialistische Arbeiders Partij getuigden van een zekere opleving in de trotskistische beweging. De genomen besluiten lijken alle een bevestiging van de al eerder vastgestelde intredepolitiek in vakbonden, bedrijven en vredesgroeperingen.

Twaalfde wereldcongres van de Vierde Internationale

Van 28 januari tot 6 februari 1985 werd het Twaalfde Wereldcongres van de Vierde Internationale "ergens in Europa" gehouden. Op het congres waren vertegenwoordigers aanwezig uit achtendertig landen, waaronder Nederland. Men kwam tot de conclusie dat de Vierde Internationale in Europa weliswaar weinig in omvang was gegroeid, maar dat de "worteling in de arbeidersklasse" aanmerkelijk was toegenomen. In Zuid- en Midden-Amerika zou de groei duidelijk groter zijn geweest. Aan de hand van een tekst onder de titel "Socialistische democratie en de dictatuur van het proletariaat" vond een discussie plaats over de vorm van de socialistische heilstaat, die de Vierde Internationale tot stand wil brengen. In dit kader werd besloten de reeds eerder vastgestelde langetermijnpolitiek van infiltratie in bedrijven en vakbonden voort te zetten.

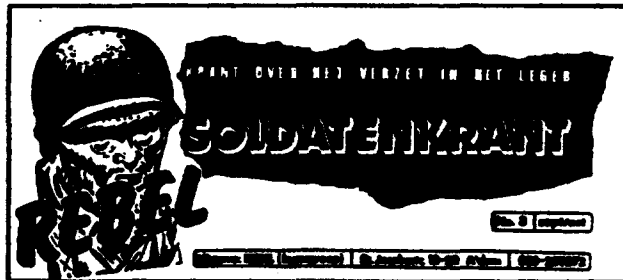
De wat ongelijkmatige groei van de Trotskistische Internationale kreeg zijn weerspiegeling in het nieuwgekozen "Internationaal Executief Comité" (I.E.C.), dat fungeert als het internationaal leidinggevend orgaan. Ten koste van Europeanen werden daarin meer personen uit Zuid- en Midden-Amerika gekozen. De verkiezing ging gepaard met krachtige pleidooien voor meer eenheid in het Trotskistische kamp. De bevordering daarvan zou kunnen geschieden door wereldwijde verspreiding van Trotskistische literatuur, zoals het Engelstalige tijdschrift "International Viewpoint". Ook de internationale kaderschool in Amsterdam zou daaraan een belangrijke bijdrage moeten leveren.

Jongerenorganisatie REBEL

Het I.E.C. nam in 1982 een resolutie aan waarin gewezen werd op de noodzaak nieuwe generaties revolutionairen voor de partij van de toekomst te winnen. De resolutie voorzag onder meer in de oprichting van jongerenorganisaties, die organisatorisch onafhankelijk zijn van de nationale secties. Als gevolg hiervan kwamen in maart 1983 zo'n veertig jongeren, allen lid van revolutionaire jongerenorganisaties, uit tien Europese landen in Amsterdam bijeen. Voor Nederland waren dat vertegenwoordigers van de jongerenorganisatie REBEL, die overigens al in 1980 door de Nederlandse sectie van de Trotskistische Internationale was opgericht. De Europese jongeren bleken een Revolutionaire Jongeren Internationale te willen voorbereiden, die zich vooral zal moeten richten op de vredesstrijd.

Het is daarom niet geheel toevallig dat een REBEL-congres in januari 1984 het werk binnen de Vredesbeweging verhief tot "een van de centrale prioriteiten". Men wilde daartoe met name gebruik gaan maken van de organisatie "Jongeren tegen Kernwapens" (JtK). Een recent congres van REBEL, op 2 en 3 februari 1985 te Amsterdam, concludeerde dat sedert het vorige congres bewezen was dat gerekend kan worden op de steun van veel radicale jongeren. Men wil daarom op dezelfde voet doorgaan en vooral aandacht blijven schenken aan het werk binnen organisaties als JtK, de jongerenbeweging FNV en de Soldatenvakbond VVDM.

Voor wat betreft de activiteit binnen de VVDM zet men het werk voort van de "Bond voor Dienstplichtigen", die op een "Landelijke Soldaten Vergadering" van 10 december 1983 werd

opgeheven. Op die vergadering werd overigens al bepaald dat het anti-militaristische werk binnen de krijgsmacht gecontinueerd zou worden vanuit de organisatie "REBEL". Net als vroeger de Bond van Dienstplichtigen geeft "REBEL" een "Soldatenkrant" uit.

Socialistische Arbeiders Partij (SAP)

De resultaten van de intrede-politiek in de vredesbeweging, de vakbeweging en de bedrijven gaven het van 22 tot en met 25 maart 1985 gehouden congres van de SAP reden tot tevredenheid. Hoewel de SAP door haar geringe omvang van niet te grote betekenis moet worden geacht, is zij er toch in geslaagd posities te verwerven in verschillende vredesorganisaties, in enkele kader-functies van vakbonden en binnen bedrijven die gerekend worden tot de sleutelsectoren van de industrie.

Het congres besloot, logischerwijze, deze koers voort te zetten. Kennelijk was men er toch ook enigszins voor beducht dat de grote inspanning ten behoeve van dit "proletarische massawerk" ten koste zou kunnen gaan van het functioneren van de SAP zelf. Om dat te voorkomen en om zich propagandistisch sterker te profileren heeft de SAP besloten in 1986 aan de verkiezingen voor Tweede Kamer en gemeenteraden deel te nemen. Men verwacht overigens niet dat die verkiezingen zetelwinst zullen opleveren.

RECHTS-EXTREMISME

Het congres der Nederlandse Volksunie

Op 23 februari 1985 heeft te Antwerpen het jaarlijkse congres van de Nederlandse Volksunie (NVU) plaatsgevonden. Naast leden van de NVU waren afgevaardigden aanwezig van andere rechtse groeperingen, zoals de Odalgroep, Voorpost, de orde van de Eeuwige Wederkeer en de groep rond het blad Euro-forum. Verder waren er vertegenwoordigers van de Belgische Parti Europeen en van het National Front uit Engeland. In en rond hotel "Scheldehof", waar het congres werd gehouden, functioneerde een ordedienst ter beveiliging.

In zijn openingswoord besteedde NVU-secretaris Et W nogal wat aandacht aan de last die de NVU ondervindt van anti-fascistische organisaties. Zelfs moest om die reden het congres in Antwerpen gehouden worden. In Noord-Nederland konden dergelijke bijeenkomsten niet meer georganiseerd worden. Ook de leider van het Nationaal Jeugd Front (NJF), Rudy M. , besteedde enige woorden aan het optreden van anti-fascisten. Door hen uitgelokte ordeverstoringen leverden naar zijn oordeel bij enkele gelegenheden veel nuttige publiciteit op. De jeugdfrontleider kondigde nieuwe acties in de nabije toekomst aan en verklaarde "vandaag nog te marcheren met tientallen, morgen met honderden. Dan veegt het anti-fascisten front niet ons, maar wij het anti-fascisten front van de straat!".

Voorzitter Joop GLIMMERVEEN gaf een beoordeling van de globale politieke situatie. Daarbij toonde hij zich de racist bij uitstek. Zo vond hij de Europese Gemeenschap een slechte start van iets goeds, indien in het kader van het streven naar een Europa der Volkeren de buitenlanders Europa moeten verlaten. Hij was erg slecht te spreken over het toekennen van kiesrecht aan buitenlanders. Daartegen een demonstratie organiseren, achtte hij evenwel niet haalbaar. Hij deed wel een oproep alle

illegaal in Nederland verblijvende buitenlanders ook "illegaal" over de grens te zetten.

De NVU als kameleon

Medio maart werden door de politie invallen gedaan bij een aantal leden van de Nederlandse Volksunie. Daarbij werden ondermeer de drukpers, de ledenadministratie en de abonnementenadministratie van de periodieken "Wij Nederland" van de NVU en "Opmars" van het NJF in beslag genomen. Dank zij hulp van Vlaamse kameraden konden deze uitgaven echter alsnog verschijnen. Binnen de NVU verwacht men dat de in beslag genomen documenten aanleiding zullen geven tot een proces om de NVU te verbieden. In dat geval zal een nieuwe organisatie worden opgericht, die ogenschijnlijk een veel gematigder karakter zal tonen en die meer zal inspelen op de huidige maatschappelijke omstandigheden.

Mocht het niet tot een verbod van de NVU komen, dan zal zij naar verwachting haar toon in de toekomst toch drastisch veranderen in de hoop op electoraal succes bij de Tweede Kamerverkiezingen in 1986. Mogelijk zal de NVU zich bij de verkiezingen onder andere gedaante presenteren met een verkiezingsprogramma dat juridisch nog juist door de beugel kan. Een dergelijke electorale schijnorganisatie zal dan uiteraard elke binding ontkennen met de NVU, die zal gaan fungeren als buitenparlementaire militante steungroep. In Frankrijk bleek zo'n constructie goed uit te pakken voor het Front National van Jean Marie LEPEN, dat bij recente verkiezingen een opvallend goed resultaat behaalde.

Internationaal gewelddadiger optreden

In het buitenland is sprake van een verharding van het optreden van rechtse extremisten. In sommige kringen neemt men aan dat de geringe mogelijkheden om zich op legale wijze te presenteren aan rechtse extremisten een excuus geven naar rigoureuze middelen te grijpen teneinde zich te doen gelden. Acties van rechtse extremisten lokken vaak reacties uit van tegenstanders en ontaarden soms in rellen. Hardere confrontaties kunnen uiteindelijk leiden tot een soort geweldsspiraal. Soms hebben rechtse extremisten het zelf flink te verduren en worden zij de dupe van terroristische acties zoals in het geval van de bomaanslag tegen het kantoor van het Front National in Frankrijk. Dat rechts-extremisten ook zelf hun acties verharden blijkt in de Verenigde Staten en Italië, waar fascistische of neo-nazi's geregeld bomaanslagen plegen op linkse of Joodse doelen. !

Ook in Nederland moet de kans op een gewelddadiger optreden van rechts-extreme organisaties niet worden uitgesloten. Zo verklaarde Rudy M van het NJF al, dat zij zich in de toekomst niet zullen laten wegvagen door anti-fascisten, die hen beletten gebruik te maken van "hun democratische rechten". Concrete dreigingen van terroristische aanslagen in Nederland zijn tot dusver echter nog uitgebleven.

De Centrumpartij

Persoonlijke ressentimenten blijven een hoofdrol spelen in de ontwikkelingen binnen en rond de CP. Pogingen om vroegere coryfeen van de partij opnieuw voor een rol in de partij te interesseren hadden een averechts effect. Intussen heeft partijsecretaris SEGERS zijn positie aanzienlijk weten te versterken en wordt zijn aanwijzing tot lijsttrekker van de CP bij de komende kamerverkiezingen steeds waarschijnlijker. De versterking van de positie van SEGERS heeft overigens wel tot gevolg gehad dat de jongerenorganisatie van de CP, de Jonge Geuzen, zich veel onafhankelijker is gaan opstellen. Deze jongerenorganisatie wordt namelijk geleid door de vroegere oprichter van de CP, Henri BROOKMAN, die een fervent tegenstander is van SEGERS en om die reden als kaderlid van de CP niet meer gewenst wordt.

De grote onderlinge tegenstellingen verhinderden een honderdtal leden niet om het vijfjarig bestaan van de CP met een gezellig samenzijn te vieren. Onder het genot van een goed glas bleek men toch nog redelijk optimistisch te zijn ten aanzien van de komende Kamerverkiezingen.

III ACTIVISME-TERRORISME

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET NEDERLANDSE ACTIVISME

Ook in het eerste halfjaar van 1985 trokken verscheidene gebeurtenissen op politiek (gewelddadig) activistisch gebied de aandacht. Opnieuw was er sprake van een groot aantal activiteiten, die illustratief waren voor de grote diversiteit aan intenties en doelgebieden van activisten en pressiegroepen die zich binnen het kader van "De Beweging" presenteren. Belangrijkste componenten zijn de Anti-Militaristische, Anti-Kernenergie- en Kraakbeweging.

Algemene tendenzen.

"De Beweging" is geen vastomlijnde organisatie maar een ongestructureerd fenomeen, waarbinnen personen en groepen een veelheid aan activiteiten ontplooiën gericht tegen gesignaleerde onvolkomenheden op politiek, maatschappelijk en sociaal terrein. Hoewel "De Beweging" in de afgelopen jaren zowel kwantitatief als geografisch sterk is gegroeid levert de potentie en de aard van de uitgevoerde activiteiten slechts een beperkte bedreiging op voor de democratische rechtsorde en de veiligheid van de staat. De brutaliteit en de professionaliteit alsmede de frequentie van de acties hebben echter een tamelijk sterke uitwerking op het algehele gevoel van onveiligheid en verklaren dan ook mede de belangstelling die de dienst eraan besteedt.

In het optreden en actievoeren van "De Beweging" valt in de loop der jaren onmiskenbaar een escalatie waar te nemen. Aanvankelijk waren de acties symbolisch en geweldloos van aard en werden zij uitgevoerd door een beperkt aantal actiegroepen. Thans wordt een ruim assortiment van methoden en middelen te baat genomen door een uitgebreid scala van actiegroepen in de hoop door aandachtsvestiging, beïnvloeding, pressie en directe actie politieke en sociale veranderingen teweeg te brengen.

In enkele gevallen werd het gebruik van geweld niet gemedan of werden acties uitgevoerd die op andere wijze de grenzen van de rechtsorde overschreden. Hoewel een lichte tendens naar meer gewelddadigheid valt te constateren, is er nog lang geen sprake van vormen van terrorisme, zoals die zich in enkele omliggende landen hebben gemanifesteerd. Politiek gemotiveerd geweld jegens personen heeft tot op heden in Nederland nog niet plaatsgevonden. Met een voortzetting van het geweldsgebruik tegen objecten moet echter rekening worden gehouden. Enerzijds kan dat geweld gehanteerd worden door de meest bekende actiegroeperingen binnen "De Beweging" uit frustratie over het feit, dat na jarenlang actievoeren de gestelde doelen niet zijn bereikt, anderzijds kan het toegepast worden door individuele personen die zich door propagandistische activiteit van

de anti-democratische/anarchistische kernen van "De Beweging" aangespoord voelen om ook een daad te stellen.

Het ongestructureerde autonome karakter van allerlei, zich tot "De Beweging" rekenende groepen, maakt het ook in de toekomst vrijwel onmogelijk in alle gevallen voorkennis te verkrijgen over in kleine kring beraamde en vervolgens uitgevoerde autonome activiteiten.

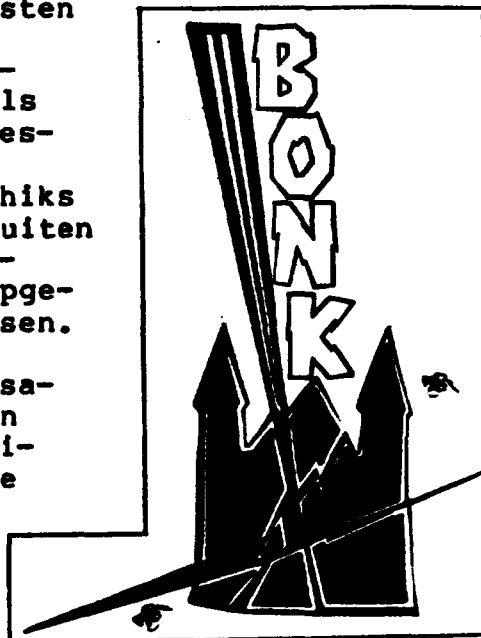
BONK: Een basis voor "verdergaand verzet tegen de kruisraketten?"

Op 19-1-1985 namen ongeveer 600 activisten deel aan een conferentie om aan BONK ("Burgerlijke Ongehoorzaamheid en NON--Kooperatie") verder gestalte te geven als samenwerkingsverband van radicale vredesgroepen.

Doel van de activiteiten is het goedschiks dan wel kwaadschiks afdwingen van besluiten ter voorkoming van plaatsing van kruisraketten in Nederland. Een door BONK opgesteld actieschema onderscheidt drie fasen. De eerste fase, afgesloten in de maand juni, stond in het teken van de organisatieopbouw en van een inventarisatie van actieplannen en middelen. Andere activiteiten hadden voornamelijk publicitaire oogmerken.

In de tweede fase, die loopt tot de datum van het plaatsingsbesluit (1 november), zullen acties worden gevoerd, die de druk moeten verhogen om het gestelde doel af te dwingen.

In de derde fase wil men, als onverhoopt tot plaatsing mocht worden besloten, acties uitvoeren die de uitvoering van het plaatsingsbesluit praktisch onuitvoerbaar moeten maken.

Eerste fase afgesloten

De eerste fase is deels volgens plan verlopen. Naast een landelijk secretariaat in Amsterdam en daartoe behorende taakgroepen (coördinatie, nieuwsbrief, financiën) zijn landelijke, regionale en lokale vormen van overleg gestart en functioneren specifieke groepen voor bedrijvenwerk en scholing evenals een NAVO-groep. Uit gepubliceerde stukken blijkt dat veel werk is gestoken in theoretische onderbouwing, toelichting en uitwerking van ideeën. Toch is BONK (nog) niet wat het wil zijn: een krachtige, breed en gezagafdwingend samenwerkingsverband van radicale vredesgroepen. De problemen waarmee BONK worstelt liggen in de ambivalente opzet opgesloten. Het streven naar een breed samenwerkingsverband brengt namelijk individuen en groepen met zeer uiteenlopende achtergronden en ideeën bijeen. Dit leidt tot breedvoerige principiële discussies over actiedoelen en actiemiddelen. Daarbij blijken nogal uiteenlopende opvattingen te bestaan over welke

actiemodellen wel of niet aanvaardbaar zijn. Nog moeilijker wordt het door de pogingen de actie te verbreden teneinde niet alleen te protesteren tegen de plaatsing van kruisvluchtwapens, maar in het verlengde daarvan ook tegen zaken als militarisme, kern-energie, kortingen op sociale uitkeringen en onderdrukking van minderheden. Een bijkomend probleem is het tekort aan financiën, dat inmiddels oploopt met ongeveer duizend gulden per maand. De schulden bedragen thans naar schatting al zo'n zeventuizend gulden.

Stand van zaken

De eerste fase zou volgens de plannen in juni worden afgesloten met "een golf van landelijke bezettingsacties" en een groots opgezette anti-NAVO-manifestatie. De bezettingsacties bleven beperkt tot twee kleinschalige geweldloze manifestaties die nauwelijks de publiciteit haalden. De anti-NAVO-manifestatie moest door gebrek aan voorbereidingstijd eerst worden verschoven naar september en vervolgens zelfs naar medio november. Voor de tegenvallende resultaten van het BONK-initiatief zijn verscheidene oorzaken aan te wijzen:

- De BONK-opzet is te vroeg in de tijd gestart, veel activisten nemen nog een afwachtende houding aan en zullen mogelijk pas in een later stadium tot actie willen overgaan.
- Hoewel tot "verdergaand" verzet wordt opgeroepen wordt tegelijkertijd vastgehouden aan massaliteit en geweldloosheid. Dat heeft tot gevolg dat de harde autonome activistenkernen, die voor de nodige inspiratie zouden kunnen zorgen, zich niet bij BONK aangesloten hebben.
- De activiteiten van andere delen van de vredesbeweging leggen beslag op potentiële BONK-activisten.

Resultaat en verwachting

Ondanks de wat moeizame start kan het BONK-samenwerkingsverband zich in de nabije toekomst ontwikkelen tot een niet te veronachtzamen verschijnsel. Er is immers al een behoorlijke organisatorische structuur van de grond gekomen met een periodiek landelijk overleg en een flink aantal plaatselijke en zeven regionale overleggroepen. In BONK-kringen verwacht men een forse toename van het aantal verzetsactiviteiten na de zomerperiode, zeker als bij vredesactivisten de indruk ontstaat dat andersoortig protest weinig resultaat oplevert.

De in het najaar ongetwijfeld nog te verwachten acties van autonome harde kernen van anti-militaristen zullen eveneens inspirerend kunnen werken op allen, die hun gevoelens van onvrede kracht willen bijzetten. In dit licht bezien moet de mogelijke rol van BONK in het verzet tegen de kruisvluchtwapens niet onderschat worden.

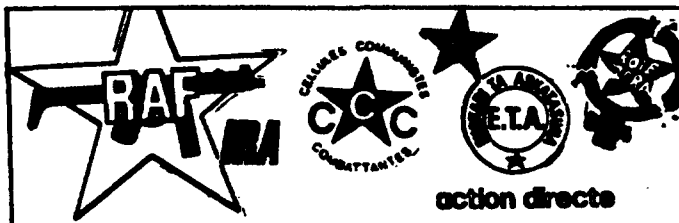
WESTEUROPEES TERRORISME

In het vorige kwartaaloverzicht werd uitvoerig aandacht besteed aan de opleving van het terrorisme in West-Europa. De voortdurende terroristische activiteit in de ons omringende landen geeft aanleiding opnieuw kort in te gaan op een aantal recente ontwikkelingen in deze sfeer. Naast een uitbreiding van het aantal organisaties, dat zich verantwoordelijk stelde voor de uitvoering van gewelddadige acties is er tevens sprake van een nieuw fenomeen: het z.g. milieu-terrorisme dat aanslagen "rechtvaardigt" met milieu-argumenten.

Ontwikkelingen in buiten- en binnenland

Op 15 januari 1985 werd door de Rote Armee Fraktion en Action Directe een verklaring uitgegeven, waarin deze Duitse en Franse terroristische organisaties aankondigen gezamenlijk de strijd te zullen aanbinden tegen de NAVO en haar vertegenwoordigers.

De samenwerking zou moeten leiden tot een breed Westeuropees guerrilla--front. De sindsdien uitgevoerde moord-aanslagen op de Franse defensie-

ambtenaar AUDRAN, 25 januari en op de Duitse industrieel ZIMMERMAN, 1 februari, die door AD/RAF (mede)verantwoordelijk werden gesteld voor het militaire productie-proces van de NAVO wezen inderdaad op een zekere vorm van samenwerking tussen deze beide groeperingen. Verder dan enige logistieke en ideologische support lijkt die samenwerking evenwel nog niet te gaan. Het concept voor de vorming van een breed terreurfront in Europa leek oorspronkelijk bedoeld om ook andere Europese (Belgische, Italiaanse) terroristische organisaties daarbij te betrekken. Vooralsnog is evenwel gebleken, dat vanuit Italië niet werd gereageerd en dat - enigszins tegen de verwachting in - de Belgische Cellules Communistes Combattantes zich eveneens afzijdig hielden. Anderzijds bleven pogingen van organisaties in Spanje, Portugal en Griekenland om door middel van niet nader gemotiveerde terroristische aanslagen aansluiting te vinden bij RAF/AD zonder resultaat. Algemeen wordt dan ook verondersteld, dat de begin dit jaar gesignaleerde ontwikkeling in de richting

van een aaneensluiting van de Westeuropeese terroristische organisaties stagneerde. De indruk bestaat zelfs, dat ook de RAF en Action Directe momenteel weer volledig zelfstandig optreden. Een ander laat onverlet, dat met onverminderde frequentie terroristische acties in West-Europa plaatsvonden en opnieuw mensenlevens eisten. In België werd door de CCC en een soortgelijke organisatie FRAP (Front Revolutionaire d'Action Proletarienne) een groot aantal

(bom)aanslagen gepleegd; in Frankrijk was Action Directe zeer actief en de Bondsrepubliek werd veelvuldig geconfronteerd met gewelddadige acties van de zijde van RAF en Revolutionaire Zellen (RZ). De arrestaties, die onlangs in Frankrijk en België werden verricht, lijken vooralsnog geen doorbraak te betekenen in het onderzoek naar de betrokken daders en terroristische organisaties.

In de afgelopen maanden kon wederom worden vastgesteld, dat de terroristische activiteit in de ons omringende landen vooralsnog geen uitstraling heeft (gehad) naar Nederland, in de zin, dat hier geen ook maar enigszins vergelijkbare acties hebben plaatsgevonden. Door een aantal, veelal lokaal of regionaal opererende organisaties werd de verantwoordelijkheid opgeëist voor enige aanslagen met molotov-cocktails of brandbommen tegen overheidsinstellingen en tegen een bedrijf, dat onder meer apparatuur voor militaire doeleinden vervaardigt. In dit verband trok het Noordelijk Terreur Front (NTF) begin dit jaar de aandacht met een drietal acties in Groningen. Op 19 februari gaf het NTF een verklaring uit, waarin onder meer een naamswijziging in Noordelijk Militanten Front werd aangekondigd en blijkt werd gegeven van anti-NAVO-gezindheid. Sedertdien werd echter niets meer omtrent deze organisatie vernomen.

Een andere actie, die veel aandacht trok, betrof de brandbomaanslag op 17 mei in Roden op een dochterbedrijf van "OLDELFT", Delft Electronic Productions, dat o.a. nachtzichtkijkers produceert voor militaire doeleinden. Daarmee wilden de actievoerders de aandacht vestigen op de omstreden leverantie van dergelijke apparatuur aan enkele politiek gevoelige landen.

Nieuw fenomeen: milieu-terrorisme

Omtrent deze vorm van terrorisme bestaat nog veel onduidelijkheid, omdat de claims van de organisaties, die milieu-motieven voor hun acties opvoeren, nog niet op hun juistheid en waarde konden worden getoetst.

Tot nog toe hebben een in Luxemburg opererende groep, genaamd "Mouvement Ecologiste Combattant", en de organisatie "Peace Conquerrors", waarvan de herkomst nog onbekend is, de verantwoordelijkheid opgeëist voor enkele aanslagen op doelen, die door deze organisaties in verband worden gebracht met een aantal milieuproblemen. De laatstgenoemde organisatie claimde de bomaanslagen, die plaatsvonden in de vertrekhal van het vliegveld Frankfurt op 19 juni (drie doden en 42 gewonden), waarbij het kappen van een bos ten behoeve van een nieuwe startbaan als aanleiding gold, en op de Brusselse vestiging van het Duitse chemische concern BAYER op 26 juni met als motief de chemisch-afval-lozingen in de Noordzee.

Door Nederlandse milieu-activisten is ten stelligste afstand genomen van deze aanslagen. Het is echter zeker niet uitgesloten, dat organisaties of personen ook in Nederland op grond van milieu-overwegingen kunnen overgaan tot gewelddadiger acties dan tot nog toe. De op korte termijn verwachte aanwijzing van vestigingsplaatsen voor de bouw van nieuwe kerncentrales in Nederland kan daarvoor een aanleiding vormen. Wat dat betreft is een onlangs gepleegde inbraak in het Ministerie van Economische Zaken

een duidelijke aanwijzing, dat sommige activisten in hun verzet tegen kernenergie het plegen van strafbare feiten niet uit de weg gaan.
